

Kaj prihaja brezposelnost delavcev?

Na predstavi je odgovoril, da bo plačana odškodnina.

Washington, D. C. — Državni tajnik Kellogg je obelodanil brezposelnost delavcev, ki mu je poslala ameriški poslanik iz Madrida, glavna mesta Španije. Brzojavka pravi, da je general Primo di Rivera, diktator Španije, zasedel podjetja Standard Oil kompanije iz New Jerseyja in še neko drugo oljno podjetje.

Diktator je že v mesecu juniju lanskega leta izdal ukaz, da je naravno olje državni monopol. V mesecu decembru lanskega leta je pa prišel zasegati oljno podjetje. Na proteste ameriškega poslanstva je odgovoril in obljubil, da bodo prizadete kompanije dobile odškodnino, od tistega dneva, ko bodo podjetja zasežena. Ampak dodaj ni bila plačana še nobena odškodnina v gotovini. Oljne družbe bodo najbrž morale čakati, da bo v španjski državi blaginja, katera trpi na kronični sušici, odkar se je Španija spustila v afriško pustolovščino, kaj denarja. Zdaj ga menda ni.

Washington, D. C. — Coolidgev kabinet se je v torek odločil za intenzivno ofenzivo proti vstajskim liberalcem v Nikaragvi in mornarški tajnik Wilbur je pooblaščen, da izvrši vse, kar je potrebno za udušenje revolte, ki je bofične dni nanovo vzplamtela. Poslaniki bo najmanj 1,000 novih pomorščakov v Nikaragvo in toliko bojnih letal z bombami, da naravnost pokrijejo hribove, v katerih se nahajajo poštojanke vseh vrst. General Fland bo vodil ofenzivo.

Washington, D. C. — Coolidgev kabinet se je v torek odločil za intenzivno ofenzivo proti vstajskim liberalcem v Nikaragvi in mornarški tajnik Wilbur je pooblaščen, da izvrši vse, kar je potrebno za udušenje revolte, ki je bofične dni nanovo vzplamtela. Poslaniki bo najmanj 1,000 novih pomorščakov v Nikaragvo in toliko bojnih letal z bombami, da naravnost pokrijejo hribove, v katerih se nahajajo poštojanke vseh vrst. General Fland bo vodil ofenzivo.

Plačana cesta sestoji iz plinov

Plinske megle vsebujejo je dva elementa — kislin in dušika.

Chicago. — Skrivnost sestave plinskih megljic, ki je mikala in spravljal v zadrego zvezdnice desetletja, je končno rešena. To poročilo je bilo pred dnevi izdano v uradu Astrophysical Journala v Chicagu.

Odkritje si pripravlja profesor I. S. Bowen s californijskega tehničnega inštituta.

Plinske megle, katere se v skupini imenujejo Mlečna cesta (Rimska cesta), so sestavljene iz kisla in dušika v razburkanem stanju, pravi profesor Bowen. Svoje zaključke bazira na intrikatne račune, do katerih je prišel potom spektroskopičnih opazovanj.

Ze leta 1790 je francoski astronom Laplace podal izjavo, da tvorijo snov Mlečne ceste plinske megle. Angleški Sir William Huggins je l. 1864 pronašel potom spektroskopa tenke zelenkaste valove plinskih megljic, ki so se utislile na plošče. Iz tega pojava je sklepal, da te megle vsebujejo elemente, katerih ni najti na zemlji, in temu plinu je dal ime nebulum.

Nastale so nove teorije, in znanstveniki vsega sveta so raziskovali in iskali novih rešitev zagonetke. Nova odkritja so pozneje pokazala, da tak element ne obstoja. Šele sedaj je profesor Bowen pronašel, da plinske megle Mlečne ceste sestojijo iz kisla in dušika. V laboratorijih se že vrše eksperimenti in reprodukcija plinskih megljic.

Clevelandščanka poskušala s samomordom v Chicagu.

Chicago. — Miss Margaret Pierce iz Clevelanda je 3. t. m. v Morrison hotelu povzela trup v samomordnem namenu, toda zdravnik se jo rešil smrti. Rekla je, da se mara ved živeti, kar jo je ljubimec zapustil. Njen naslov v Clevelandu je: 11500 Florian ave.

Španjski diktator udaril ameriške oljne družbe

Na predstavi je odgovoril, da bo plačana odškodnina.

Washington, D. C. — Državni tajnik Kellogg je obelodanil brezposelnost delavcev, ki mu je poslala ameriški poslanik iz Madrida, glavna mesta Španije. Brzojavka pravi, da je general Primo di Rivera, diktator Španije, zasedel podjetja Standard Oil kompanije iz New Jerseyja in še neko drugo oljno podjetje.

Diktator je že v mesecu juniju lanskega leta izdal ukaz, da je naravno olje državni monopol. V mesecu decembru lanskega leta je pa prišel zasegati oljno podjetje. Na proteste ameriškega poslanstva je odgovoril in obljubil, da bodo prizadete kompanije dobile odškodnino, od tistega dneva, ko bodo podjetja zasežena. Ampak dodaj ni bila plačana še nobena odškodnina v gotovini. Oljne družbe bodo najbrž morale čakati, da bo v španjski državi blaginja, katera trpi na kronični sušici, odkar se je Španija spustila v afriško pustolovščino, kaj denarja. Zdaj ga menda ni.

Kje je izkoristna prosperiteta?

Farmerji je še tudi letošnje skrajno leto. — Zaman je njih iskanje.

New York, N. Y. (F. P.) — "Kje je prosperiteta?" je vprašal zvezi senator Gerald P. Nye ironično, ko je govoril pred Ligo za ljudsko demokracijo. V zadnjih petnajst letih so se farmerji najemniki, to so farmerji, ki nimajo lastnih farm, ampak jih jemljejo le v najem, pomnožili za sto tisoč, v ravno letu času se je pa število lastnikov farm skrčilo za 80,000. Vrednost domače živine v Združenih državah je bila leta 1925 nižja, kot je bila leta 1910. Temu je senator dodal, da se najboje vidi kje je prosperiteta v njegovi lastni državi — Severni Dakoti. Pred petnajst leti je bilo še 44,000 farmerjev, ki so lastovali farme. Zdaj jih je le še 25,000. Naobratno se je pa število najemnikov pomnožilo od 10,000 na 26,000. Vrednost farm je v tej državi in v teh letih padla od \$1,789,000,000 na \$1,191,000,000. Zborovalci so ga pozorno poslušali.

Predmet razgovora je bil tudi Al Smith. Komunist Norman Hapgood je hvalil governorja Al Smitha, češ, da je zmogel in dober administrator. Ugovarjal mu je socialist Norman Thomas, Naglašal je, da Al Smith nima narodnega programa. Kritiziral ga je, da se je lepo umaknil na stran, ko se je šlo za zaščito otrok. Naglasil je, da se delavska stranka mora bojevati odločno proti imperijalizmu, za mednarodno kooperacijo in mir. Zahtevati mora civilne svobodščine in pravico do organiziranja, justično reformo in odpravo sodnijskih prepovedi ob času sporov v industriji. Delavska stranka mora uvesti tak davek, da služi socialni pravici, povzati mora davek na dedščino, enkratni tarif in pomagati farmerjem. Zagovarjati mora demokratično kontrolo naravnih monopolov in prirediti mora s premožem in hidroelektrično silo. Delavska stranka mora nezaprano zahtevati socialno zavarovanje ne samo iz človekoljubnih ozirov, ampak kot predpogoj za učinkovito organiziranje delavstva.

Brez dela — v smrti.

Chicago. — John Bača, star 19 let, ki je bil brez dela, se je v torek obesil v garaži svojega stanovanja na 3622 W. 99 st.

POGODBA RUDARJEV V ILL. PRIDE KMALU

Preiskovalni odbor je obdržal več sej. — Dogovor, ki jih je napravil odbor, še niso bila dodaj objavljena.

Chicago, Ill. — Zastopniki rudarske organizacije in promogovniških podjetnikov v Illinoisu so določili dne 1. februarja za formalno zaščitanje, da se sklene trajna medna pogodba. Preiskovalni odbor je obdržal več sej skoli več tednov in obdržal zaščitanja. Ta odbor je bil ustvarjen v sporazumu rudarjev in podjetnikov, ko se je sklenilo, da je stavka rudarjev v državi Illinois končana. Takrat je bilo sklenjeno, da se rudarji vrnejo na delo po jacksonvillski medeni lestvici, toda nepristranski odbor preiskuje še nadalje razmere v premožni industriji, da se izdela trajna pogodba kmalu po 1. februarju. Predsednik odbora je Harry Fishwick, predsednik dvanajstega distrikta rudarske organizacije. Dodaj še ni bilo nikdar objavljenega, kar je ta odbor dognal.

Daaravno so se rudarji vrnili na delo, ko je bila priznana jacksonvillska lestvica, se nekateri silno trpili. Še dejstvo, da je sedaj zaposlenih veliko manj rudarjev, pove, da se rudarji izpostavljeni trpljenju.

Stavka izdelovalcev kap le najbrž kmalu končana

Stavka traja in skoraj konec dni. — Po Novem letu pride kmalu sednja za te vrste dela.

Chicago, Ill. — Razmere v stavki izdelovalcev kap so se tako razvila, da je sklepati iz njih, da se stavka kmalu irtirva. Na stavki je okoli tri tiso delavcev že skoraj mesec dni. Stavka je bila proglašena proti 16 podjetnikom. Podjetniki so najprvo izpili delavce, da odpravijo pridobitve, ki so jih delavci izvovalci s svojo organizacijo. Delavci so pa na to proglasili stavko.

Podjetniki so zarajali veselja. Kajti to se je zgodilo ob času, ko je bila sezona najslabša v tej industriji.

Ampak časi se spreminjajo. Po Novem letu pričena sezona v tej industriji. Podjetniki zdaj delajo kisla obzrje in se čudijo, zakaj delavci pred prazniki niso sprejeli ponudbe podjetnikov. Ej, zato ker bi jim prav nič ne pomagalo. Delavci bi sami pogazili svojo pogodbo, podjetniki bi se pa smejali.

Podjetniki so izposlovali tudi sodnijske prepovedi. Pa tudi ta jim ni pomagala, ker sodnijska prepoved ne preprečuje kap. Stavkarji so ostali solidarni. Podjetniki se pa praskajo za ušesi, kajti vedno bolj spoznavajo resnico, da ne morejo zlomiti solidarnosti stavkarjev. Izdelovalci kap so ostali doma. In to je tista šiba, ki zdaj poščno tepe podjetnike.

Ruski parnik s 200 ljudmi utonil.

Bukarešta, 4. jan. — Iz Odesa poročajo, da je sovjetski obretni parnik "Ogoja", ki je plul iz Nikolajeva v Novorosijsk, utonil v Črnem morju z 200 potniki vred.

Sneg v Floridi!

Palm Beach, Fla. — Dne 3. januarja so v Palm Beachu padle snežinke. Otroci, ki še niso nikdar videli snega, so začuden vpraševali, kdo meče konfeti. To je bil prvi sneg na obrežju Floride od leta 1886.

Ograki begun priporočal delavcem zmerno taktiko

Po njegovem mnenju vodi neupametna taktika do organiziranja fašistovskih organizacij in brutalnega postopanja napram delavcem.

Washington, D. C. — Profesor Oscar Jaszi, eden izmed ustanoviteljev ograke republike, ki se je umaknila ograki sovjetski republiki, kateri je načeloval Bela Kun in katero so kmalu ograki reakcionarji tako zdrobili, da ni ostalo nič od nje, je govoril o taktiki delavstva v boju za svojo emancipacijo. Svaril je delavce pred ekstremisti ali komunisti v delavskem gibanju, ki venomer trobi le o svetovni revoluciji, ki čaka nekje za vogalom, da se prikaže kar čez noč in izpremeni ves družabni red, a se kljub vso kot deset let noče prikazati izza nobenega vogala, da se odvrne nevarnost poblajanja delavstva na debelo.

Profesor je govoril pred Ameriškim društvom za politično znanost. Profesor je dejal, da na Ograkem in v Avstriji še nekateri voditelji izobražujejo delavstvo v stari ideologiji o diktaturi proletarijata, ki se je pojavila takrat, ko so puške nabijali še od apredaj in je v bitkah odločevala še precej osebna moč, ko so se armade lovile druga drugo in ni prišlo do bitke, ako se nista hoteli srečati.

Dejal je, da taki nauki ustvarjajo zelo kritično atmosfero in povzročajo, da reakcija ustvarja fašistovske organizacije pod prevezo samohrane. Tragičen odgovor na Dunaju, pri katerem je bilo sto mrtvih, je bil produkt ranilke, ki je med svojimi praksami. Obenem je ta dogodek dal priliko reakcionarjem, da so nahučkali kmets, da so se pridruživši fašistovski organizaciji. Ravnotako taki dogodki dajejo priliko ograkim fevdalnim reakcionarjem za mučenje zaupljivih delavcev.

Jaszi, ki je beal pred ograkim belim terorjem v Ameriko, je dejal, ako bi evropski delavci ne poslušali konfuznih komunistov in bi se oprijeli programa osvoboditve delavstva iz medne sušnosti, to je programa emancipacije delavstva in bi se delovali s kmeti in nepodkupljivimi inteligenti; tedaj bi minila nevarnost fašistovskega maščevanja in socialne reakcije, ki koristi le privilegiranim slojem.

Skrajšanje delavnika v Avstraliji se širi

Krajši tedenski delavni čas se je zdaj razširil tudi na plinske delavce. — Menda jim bila utrgana.

Melbourne, Avstralija. — Zivahna propaganda za skrajšanje delavnika v Avstraliji ni ostala brez uspeha. Zdaj so skrajšali tedenski delavni čas plinskih delavcev. Delali so 48 ur v tednu. Odslej naprej bodo delali le 44 ur v tednu. Menda se jim ni znižala.

Večina avstralskih delavcev zdaj dela manj kot 48 ur v tednu. Avstralski delavci delajo povprečno 45 ur in pol v tednu, delavke pa 45.

V državah New South Wales in Queensland je pa uvedenih 44 ur dela za vse delavce.

Dve družini sta se poročili. Alliance, Neb. — V tem mestu se je 3. t. m. izvršila rekdorna ženitev štirih bratov s štirimi sestrami in končno sta se poročila tudi oče šeninov in mati nevost. Charles W. Sisley, star 70 let in vdovec, je oče štirih sinov, ki so se poročili s štirimi hčerami vdove Sare E. Colerick, stare 59. Vseh pet parov se je odpeljalo skupaj na medetovno potovanje.

DELANCI EVROPE PROTI OTROŠKEMU DELU

Solska obveznost mora trajati do štirinajstega leta.

Amsterdam, Holandska. — Mednarodna delavska federacija in delavci in socialistična internacionala in socialistična mladinska internacionala zahtevajo, da se mora prepovedati vsako delo za otroke do štirinajstega leta, ako se za tako delo plačuje menda. Ravnotako morajo vsi otroci obiskovati elementarno šolo obvezno, dokler se jim ne izroči dovoljenje, da smejo iti delati. Mladinski delavci morajo obiskovati strokovne šole, ne smejo delati ponoči, za tri tedne v letu se jim morajo plačati počitnice, delati ne smejo več ko 48 ur v tednu in v soboto popoldne morajo biti prosti.

Te zahteve se vpostavijo v vseh evropskih delah in delavski organizacije — strokovne in politične — bodo neisproso zahtevale, da se usakoniijo.

Zaščita delavcev mora priti pri otrocih, da otroci, ko odrastejo postanejo razumni delavci, ki se bodo znali razumno bojevati za osvoboditev delavstva razreda, za emancipacijo delavstva. Skrbeti je treba, da delavska mladina odraste zdrava na duhu in telesu; tako da bodo gospodarji ne bodo mogli pomočjo krivih prerokov in provokatorjev tako sbežati delavcev, ko se razvijejo v krepke mladence in moše, da bodo pomagali kovati srečno delavsko ukove.

Vzgoja delavske mladine je velik problem, katerega razredno zavedno delavstvo ne sme nikakor prezreti. Mladini gre bodočnost. Zato je pa treba skrbeti za njeno vzgojo, da se krepko razvije na duhu in telesu!

Stavkokaški kralj na zapadu v kači

Treba je bilo dveh policajev, da sta ga ugnala.

San Francisco, Cal. — "Black Jack" Jerome, kralj stavkokašev in stavkokaški pastir, ki je ob času vsake stavke s terorjem razbijal delavske stavke, je zdaj v kači. Domisljeval si je, da lahko poljubno in nakasnovano krši mestne odredbe za urejevanje vsanega reda v mestu.

Kralj je zopet vzni red. Policaj ga je opomiljal, a "Black Jack" je odgovoril po svoji stavkokaški navadi. Policaja sta mu napovedala aretacijo. Zdaj je stavkokaški kralj šele zrasel. Policaja sta se morala poslužiti svojih količkov, da sta ugnala oholega in prevzetnega stavkokaškega pastirja in ga odgnala na policijsko postajo v "spehkamro."

Ruth Elder obtožena moralnega prestopka!

Atlanta, Ga. — Ruth Elder, prekomorska letalka, je bila 3. t. m. tukaj aretirana na tri leta staro obtožbo, da se je bila spela z nekim dušnim pastirjem. Aretirana je bila, ko je stopila iz vlaka na potu iz New Yorka. Ruth je plačala bond za \$500 in izjavila je, da je obtožnica absurdna. Obtožba sloni na stari postavi, ki po kaznijo prepoveduje moralne prestopke z duhovniki in pridigarji.

Brata ustrelili.

Chicago. — Frank Di Ziczeno, star 12 let, je v ponedeljek po nesreči ustrelil svojega Arletnega brata, ko se je igral z očetovim revolverjem.

Kellogg pripravlja protivojni pakt

Urgira razstignitev dogovora s Francijo na vse velesile.

Washington, D. C. — Državni tajnik Kellogg je 3. t. m. objavil besedilo ameriške note, ki je bila nedolgo tega poslana Franciji kot odgovor na sugestijo francoske vlade za protivojni pakt med obema republikama. Francoska nota ni še objavljena, ali iz ameriškega odgovora je razvidno, da je francoski zunanji minister Briand predlagal, da se Francija in Amerika zavejeta, da ne bosta nikdar vodili vojne druga proti drugi.

Kelloggov odgovor se glasi, da Amerika posravlja ta korak, čeli pa, da se pakt razstegna tudi na druge velesile. Francija je naprošena, naj deluje, da bodo tudi druge države v Evropi vključene v protivojni pogodbo.

Hickman tajni krivdo!

Vsi je življenje deklici, toda ni kriv, ker ni bil pri zdravi pameti, se glasi njegova izjava.

Los Angeles, Cal. — "Nekriv iz razloga hipne blaznosti." Tako je izjavil William E. Hickman, 19letni morilec Parkerjeve deklice, ko je bil v torek formalno posvan pred sodišče, da odgovori na obtožnico, če je kriv ali nekriv. S to izjavo je postalo jasno, da bo Hickmanov zagovornik Jerome K. Walsh, 25letni advokat iz Kansas Cityja, sledil legalni bitki, katero je vodil Darrow sedem leti v procesu proti Leopoldu in Loebu v Chicagu. Hickmanov proces se bo sukal okoli vprašanja blaznosti. Walsh je povedal v torek pred sodiščem, da bo razgalil Hickmanovo življenje od detinskih let do najmanjših detajlov v svrhu, da dokaže bolezen na umu svojega klijenta.

Hickman je priznal sločin, katerega je obtočen, smatra pa, da ni bil odgovoren za svoj sločin, ker ni bil pri zdravi pameti. Okrog 500 oseb je bilo v sodni dvorani, ko je Hickman podal svojo izjavo. Navzoč je bil tudi starejši brat umorjena deklice, ki je hotel kar preobiti obtožbeno z očmi. Sodišče je odredilo, da se obravnava odpre 25. januarja, toda zagovornišvo lahko izposluje odgoditev, če bo treba.

ALKOHOL UMORIL 594 OSEB V OKRAJU COOK

V pretečenem letu je bilo doseženo rekordno število.

Chicago. — Statistika, ki jo je objavil okrajni mrliški oglednik Oscar Wolff, kaže, da je prohibicija v okraju Cook izjalovljena stvar.

V letu 1927 je bilo več smrtnih slučajev v okraju Cook, povzročenih po alkoholu, kot v katerem drugem letu pred in po sprejetju 18. amendmenta.

Leta 1918 je bilo 128 slučajev zastrupljenja z alkoholom, pretečno leto je pa to število naraslo na 594.

Ljudje pijo obilo strupenih alkoholnih pijač in ta nesmarost povzroča, da se tudi umori in drugi zločini širijo.

Cerkev se je pokazala iz morja.

London, 4. jan. — Očividci na obrežju pri Walton-on-the-Naze so večer videli redek prizor, ki pa ni trajal dolgo. Tekom oseke, ki je bila vled zadnjega viharja zelo nizka, se je pokazala tri milje od brega župna cerkev, ki se je pogreznila leta 1599, ko se je bil odkrval velik kos obrežja in zdrknil v morje. Cerkev je vsa pokrita s školjkami in morskim plevelom. Ko se je čez nekaj časa dvignila voda, je cerkev spet izginila v globotino.

Naročnina: Zedinjena država (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$2.00 na pol leta; Chicago in Cicero \$7.50 na leto, \$2.75 na pol leta, in za inšermstvo \$9.00.

Naslov na vso, kar ima stik s Matom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscriptions: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v ohranjenosti n. pr. (Dec. 31-1927) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, če vam ne ostavi list.

ANARHIJA V KAPITALISTIČNEM GOSPODARSKEM SISTEMU.

Ko je bila stavka na premogovnem polju končana v Illinoisu, je zavladalo veliko veselje med ilinojskimi rudarji, posebno med onimi, ki so ob času stavke dobili delo v industrijskih središčih. Odpotovali so v rudarske naselbine v nadi, da dobe delo v premogovnikih. Nekateri so ostali v industrijskih središčih in slušali svarični glas unije, ki je povedala, da produkcija ne bo pričela v vseh premogovnikih, ker ni naročil, premogovniki niso pripravljeni za takojšnjo produkcijo in vrh tega, postojijo še drugi vzroki.

Prvi mesec po izravnani stavki je delalo 56,772 rudarjev. Drugi mesec po izravnani stavki jih je delalo 57,597. Zadnje tri mesece, preden je pričela stavka, je pa delalo v ilinojskih premogovnikih 71,632 rudarjev. Kaj nam to pove? Da je v drugem mesecu po izravnani stavki delalo 14,035 rudarjev manj kot zadnje tri mesece pred stavko. Zakaj to? Odgovor je enostaven. Premogovniški podjetniki jih več ne potrebujejo. Oni pravijo, da nimajo naročil na premog, da bi zaposlili vse.

Ali se zdaj potrebuje v industriji manj premoga, da ni naročil na premog? Industrija potrebuje še več premoga, kot ga je pred stavko, a vzroki so različni, da se potrebuje manj rudarjev v ilinojskih premogovnikih kot zadnje tri mesece pred stavko.

Premogovniški podjetniki se zdaj ne pripravljajo za stavko in ne potrebujejo velikih zalog premoga v rezervi. To je že eden vzrokov, da podjetniki potrebujejo manj rudarjev.

V ilinojskih premogovnikih so pričeli uvajati tudi strojni obrat. Tako govori nova pogodba. Zaposlenih je več ko štirinajst tisoč rudarjev manj kot pred začetkom stavke, a produkcija na rudarja se množi in bo kmalu tako velika, kot je bila pred stavko. V mesecu novembru je odpadlo na rudarja in na dan 5.86 ton premoga, pred stavko je bila povprečna dnevna produkcija na rudarja šest ton. To nam pove, da je več ko štirinajst tisoč manj rudarjev v državi Illinois produciralo kmalu toliko premoga, ko ga je produciralo 71,632 rudarjev pred stavko, ko so podjetniki akupljali velike premogovne rezerve, da zadostijo svojim konzumentom. To nam na eni strani pove, da je več ko štirinajst tisoč rudarjev odveč v državi Illinois in da bodo podjetniki imeli, ko pride spomlad, zopet velike rezerve premoga pri premogovnikih.

Kam naj gre zdaj 14,035 rudarjev, ki so odveč v premogovniški industriji? Poiskati si bodo morali delo v drugih industrijah, da prehranijo sebe in svoje družine. V drugih industrijah pa tudi ne primanjkuje delavcev. Povsod jih je preveč, ker so kapitalisti uvedli strojno produkcijo v vseh industrijah in ne samo v premogovni. Ako bodo rudarji dobili delo v drugih industrijah, ga bodo logično izgubili drugi delavci. To je posledica kapitalističnega načina blagovne produkcije in distribucije. Krivda za ta pojav ne zadene posameznega kapitalista, ampak človeško družbo, ki ne mara nadomestiti kapitalističnega gospodarskega sistema z boljšim in popolnejšim sistemom, v katerem se ne bo produciralo zaradi dobička poedincev, ampak za potrebe človeške družbe. Ako bi bil tak sistem uveden že v današnji družbi, bi teh štirinajst tisoč rudarjev imelo hitro delo. Ako je preveč producirane premoga, tedaj vemo, da imamo zgrajenih še premalo hiš in cest, da nam primanjkujejo še razno blago in naprave, ki so za človeško življenje absolutno potrebne.

Večina ljudi pa tega ne mara in zato trpimo. Veliko bo treba razredno zavednim delavcem opraviti agitacije in poduka, da zdravijo nezavedne ljudske mase. Te nezavedne ljudske mase se morajo najprvo zavedati, da so opravljene do človeškega življenja, da bo mogoče graditi trden temelj bodoči socialistični človeški družbi.

VESTI IZ NASELJIN

Vauerville na božično nedeljo v Collinwoodu.

Na božično nedeljo 25. dec. popoldne je dvoje društev SNPJ v Collinwoodu—angleško poslujoče društvo "Strugglers" in pa društvo "V boj"—podalo publiko prireditve, ki je bila označena na programu kot vauerville. Ameriški vauerville je znan in popularen način zabave, sestoji iz petja, plesa in kratkih dramskih igrokazov. V starem kraju pravijo te vrste prireditvam "variete" ali nekaj podobnega. Pravega izraza za take predstave menda Slovenci sploh nimamo, kajti vauerville je bil rojen v velenstih, cigar publike so izbirne, razvijane in si torej nismo nikoli mogli privoščiti velikomestnih razvad in užikov.

Program naših Collinwoodčanov, ki so ga v nedeljo podali v S. D. Domu, je bil po svojem sestavu res vauerville. Petje, ples, godba in dramski prizori. Zbralo se je skupaj naše talente iz vseh strani Clevelanda, in priznati je treba, da je bil vsopred vseskozi zanimiv in dobro izveden. Naj se na kratko dotaknemo nekaterih posameznih točk.

Prva je bila na programu dramska vizija. Bila je dobro vzpostavljena, ampak uspeh ni bil boljši, če bi bilo petje spremljano. "Planšarica" (ga. E. Coff) je jako ugajala. Bilo je nekaj svede zdravega in novega v tem prizoru. V par soprano solih je uspešno nastopila Miss Jeanette Starbe. Posebno slovenska popevka "Prišla je spomlad", ki je bila izvedena jako sočutveno, je ugajala. Na klavirju jo je spremljala Miss Irma Kalan. Kot plesalke so se izkazale Josephine Sintich, Angela Bukovnik in Lina Paduke. Vsi nastopi so bili prav mični. M. Kastelec je igrala solo na klavir, kot umetnica na kromatični harmoniki pa se je izkazala Miss Nettie Somrak. Mr. Louis Belle je kot običajno očaral poslušalce s svojim tenorjem, v duetih pa so nastopile Mrs. Emily Svigel in Mrs. Mary Ivanuash. Oba dueta sta jako ugajala. Mladi Frank Barbič je umetnik na harmoniko kot njegov oče. Miss Ella Justin iz Lorraina je zaigrala solo na klavir, in sodelovala tudi pri instrumentalnem kvartetu. Četrtoorono sta igrali na klavirju sestri Angela in Louise Mandel.

Sestri Stefanija in Frances Česnik so nam zapele v duetu "Ne obupaj". Trio — A. Mervar, Zabukovec, Gerbec — pa "Kiss Me Again".

Potem se je pričel takoj ples v spodnji dvorani, ob 7. uri pa v obeh, in smo zaključili s privatno zabavo ob 3. uri zjutraj. Udeležba popoldne je bila prav dobra, zvečer pa ogromna. Ljudstva je bilo kar natlačeno v obeh dvoranih, kar pač ni nikdo pričakoval. Ampak znati se mora, je rekel tisti, ki je svedrom kravo drž. In to znamo "V boji" in "Strugglers", kako dobiti dobro udeležbo.

Zato se moramo pa tudi zahvaliti vsem onim, kateri so nastopili na odru v Slov. Del. Domu dne 25. dec., ter pomagali društvom do moralnega in gnotnega uspeha, in sicer se zahvaljujemo članom dr. "Anton Verovšek", Vinko Coffu, Henry Prince, Miss Presterl, Miss Bukovnik, Miss Josephine Sintich in njenim sestram, Miss Jeraj, Miss Balik, Miss Bajec, Miss Skok, Eva Coff in Frank Slejko, ml., kakor tudi tistim, kateri so proizvajali razne točke kot Miss Kostelec, posebna hvala Jeanette Starbe in Irmi Kalanovi, Nettie Somrak, Louis Belletu, Fr. Barbiču ml., Elfi in Babe Justinu, Joe Miklavčiču, gospin Ivanuash in Svigel, Angeli in Louise Mandel, Frances in Stefaniji Česnik, A. Mervarju, Mr. Zabukovcu, Mr. Gerbecu ter Lini Paduke.

Program so zaključili "Zarjani" s domačim produktom "Cromeljski škric", v katerem sta odnesla slavo Anton Eppeh in Frank Plut. Obsejstvu je ta komični igrokaz s petjem jako ugajal.

Kot smo že rekli, je bila zabava vseskozi prvovrstna. In vse samo za 50c, povrhu pa je še ples, ki je trajal do zgodnjih jutranjih ur. Udeležba tako popoldne in zvečer je bila izredno dobra, kar je postalo že nekaj redkega za naše kulturne prireditve.

Prihodnjo veselico priredi društvo "V boj" dne 15. januarja 1928 ob 7. uri zvečer. Kot veselej, bo tudi topot dobra zabava, zato bo skrbel "V boj."

Najlepša hvala pa Skricu Antonu Eppehu, Walteru Lazarju, J. Šmitu, Franku Plutu, J. Mahnetu, H. Maironu in Amaliji Plutu. Žrtvovali ste svojo umetnost, svoj čas in svoj denar v prid našega društva. Ampak vas zagotavljamo, da bo dobiček porabljen le za dobrotit bratstva in napredka, ter za nadaljni boj proti našim zatiralcem. Se enkrat najlepša hvala vsem in srečno Novo leto!

Odbor društev "V boj" št. 53 SNPJ in "Strugglers" št. 614 SNPJ.

Stavka in rudarji.

Bowen, Colo. — Božič je za nami, tako tudi nekaj dogodkov ob slavljenju božičnih praznikov. Izredno velikih nezdov ni bilo, razen par družinskih "kar-nivalov" ter nekaj razbitih avtomobilov. Nadalje je bilo nekaj nereda med stavkarji in mestno policijo v Trinidadu, Colo.

Policija je okrog 12. ure ponoči 25. decembra siloma vdrla v dvorano, v kateri stavkarji zborujejo, (nekateri tudi stalno stanujejo v nji), zdrobila je nekaj pohištva, ter pometala par alik s stena na tla; hotela je zabraniti prenočevanje v dvorani. Stavkarji pa niso izgubljali časa, temveč so razorožili policijo ter jo tudi pretepli; približno polducatu policajev je bilo tepenih. Nekateri so prepeljali v bolnišnico, a nimajo težkih poškodb, ker stavkarji niso rabili razen količkov nevarnega orožja. Alarmirano je bilo vse mesto za pomoč proti neoboroženim stavkarjem. Prišli so ognjegasci ter kerizovi deputiji in so isti večer odgnali v zapor nad 60 stavkarjev. Drugi dan se je odvzelo več sto mešanov, ki so se vpisali v začasno službo policije za namenom, da smejo nositi orožje in pognati neoborožene mirne stavkarje. Aretirali so jih zopet dan kasneje približno toliko, kot prvič, tako da sta obe ječi, mestna in okrajna, polni stavkarjev. Seveda jih tudi hitro odpustajo iz ječe, ker jim ne morejo dokazati druge krivde, kakor da so štrajkarji.

Stavka še obstaja. V okolici Trinidadja je še precejšnje število italijanskih ter slovenskih stavkarjev, med katerimi je precejšnje število najboljših rudarjev. To je resnica ne laž. Mislam, da po drugih okrajih jih je še več, ker okolica Trinidadja je že dalj časa imenovana nazadnjaškim kot stavkokaško središče. V Denverju, Colo., se pogajanja med zastopniki operaterjev ter delavcev danes ko to pišem še vrše. Ne vem, koliko bo uspeha in kdaj stavka konča. Smelo pa rečem, da 12 odstotkov povišanja merde rudarjem s prvim oktobrom 1. 1927, je uspeh ter predpogoj te stavke.

Več rojakov se je že oglasilo v listu Prosveta. To je prav. Tako smo alikali obe plati zvona. Tolmači naj pa vsaj po svoje. Moj namen je vselej, poročati resnico ter isto tudi dokazati, ako potrebno. Fakt je, da stavka še ni konec, prevladuje pa mnenje, da se to zgodi v prihodnjih par tednih. Resnica je, da imajo kompanije veliko stavkokašev, ali veliko je takih, da trije ali več komaj toliko producirajo, kakor eden izkušen rudar. Veliko stavkarjev, kadar delajo, da producirajo toliko kakor trije ali več stavkokašev.

Nekaj rojakov je šlo stavkokašit zadnjih par tednov z izgovorom, da so jim kompanije rekly, da imajo delo še samo za par tednov, potem jih ne rabijo več. Kaj mislite o tem? Jas mislim, da ni nobene častne izjeme med njimi in tistimi, ki stavko kaže pet ali več tednov.

Kaj pa stranke? Moje mnenje je, da v tem bi morale biti le dve, in sicer, delavska in kapitalistična, delo in kapital, "dokler ni drugače". Organizirati se! To je bilo že tolikokrat povedano da je povprečno

vaakemu delavcu vaakdanja stvar. Ali drugače pa je to udeležiti, da bi organizacija v resnici delala v prid stranki, od kake je organizirana. Kapitalistična? Ne! To udeležujejo dobro v prid kapitalu. Kaj pa delavska?

V tem prav lahko pogledamo v preteklost. Dogaja se, da delavske organizacije postavijo kandidate v odbore, kateri so bolj naklonjeni kapitalistom kakor delavcem. Slednjih jih volijo in jih izvolijo v vodstvo proti sebi. Kje je krivda? Dostikrat vemo ali nočemo drugače. Pripravi bi se morali, kaj je dobro kaj slabo in izbrati dobro! Ker že govorim o strankah, ali organizacijah, povem, da nisem fanatično navdušen za nobeno, sem pa zmirom za delavsko stvar ter zmerno delujem za izboljšanje delavskega položaja, pa naj bo pod vodstvom stranke ali organizacije UMWA ali pa IWW, dočim je veliko, veliko delavcev drugačnega mnenja. Večkrat sem siljal: "Jaz grem, delat, kadar napove stavko organizacija UMWA, nasprotno pa, če jo napove IWW. O tem ne bom razmišljal, koliko je to dobro, koliko slabo. O tem naj čitatelji sodijo vsak po svoje. Znano mi je, da nekateri slednjo smatrajo za zelo netaktno in vagancirano. Jaz pa mislim, da ni tako hudo divja zver, ker je možno pod pokroviteljstvom nje tudi kaj doseči v prid delavstva.

Nastopilo je leto 1928. Upajmo, da bomo ali delali pod boljimi pogoji, ako bo še prostora za nas. Ako ne, imamo pa izkušnje iz preteklih časov. Zavednim delavcem širom Združenih držav želim več dela, več zaslužka, več pravic ter splošno prosperiteto v letu 1928. — Fr. Potočnik.

Stavkovne razmere

— v Coverdale.

Coverdale, Pa. — Božični prazniki so minili in konec je starega leta. Pričakovali smo novega, katero pa nas bo prav tako obsipalo z mlekom in medom, kot nas je staro. Posebno nas stavkojoče rudarje bo novo leto pestilo kot nas je staro.

Kdaj bo za nas premoraje med? Se še niso tiste čebele rodile, pa tudi rože se še niso ukoreninile, na katerih se bodo čebele pasle, da bodo nam premorajem nanosile medu. Mesto premorajev, ližejo med premogovni baroni, katerim smo preskrbeli, da ga imajo dovolj; nanosili smo jim ga z našimi žuljevimi rokami. Zdi se mi, da smo premorajji prav tako zapeljani z medom, kot je bil nekoč v stari domovini zapeljan strašansko velik medved. Pri nas smo namreč imeli veliko čebel, ki so jih gojili moji starši. Tisti strašansko veliki medved pa je hodil krasit k nam med. Moj oče ni vedel kaj naj stori. Pa sem jo pogodil.

Ko se je stemnilo, sem namazal pri vozu oje z medom ter tako čakal pri čebelnjaku na medveda. Navada je bila pri nas kot drugod, da so fantje vavovali pozno v noč, pa sem lahko čakal na zver. (Končno sem pričakal medveda. Ko me je opazil, se je obrnil ter pri tem zavohal med na oje. Zverina je tako požrešno pričela lizati med na oje, da je imela že polovico ojev v žrelu. Kmalu je bila zver tako natakajena na oje, da sem jo zagodil, naker je od veselja počila.

Tako se mi zdi, da smo tudi mi rudarji zapeljani na oje med lizati. Baroni premoga pa bodo z nami prav tako storili, kot sem svojočasno jaz z medvedom. Premogarska podpora se tudi ne deli prav. Tisti, ki so v kakšnih odborih, dobe podporo, da lahko udobno žive, nam, ki smo je bolj potrebni, pa je ne dajo, četudi smo v slabem položaju. Tolažijo nas, da bomo dobili podporo in potrebno obleko "drugi teden." Toda ta "drugi teden" nikdar ne pride. Kdor mi ne verjame, da se v resnici tako godi glede podpore in pomoči, naj se pride o tem sam prepriča.

Is poročil vidim, da delavci zelo veliko prispevajo za nas stavkarje. Čeprav nas je veliko na stavki, ki smo do malega vsi potrebni podpore, denarne in v obliki ter hrani, bi se lahko stvari

odpomoglo, ako bi se podvzelo akcijo, da bi vsak delavec, ki jih je v Ameriki, kakor sem v Prosveti čital, 27 milijonov, dal po en cent na dan v ta namen. Če bi se potem ta denar pravilno razdelilo med prizadete stavkarje, bi brezdvoma jim ne bilo treba stradati; njih družine bi lahko živele po človeško. Na ta način bi bilo tudi lahko več zmage, kakor pa jo imamo sedaj, ko je podpora nepravilno razdeljena.

Veliko je članov SNPJ med stavkarji, ki so člani te organizacije že celo vrsto let in želijo še ostati njeni člani, kakor tudi jaz sam. Prav bi bilo, da bi se v našem slučaju nam assessment plačevalo iz posebnega sklada. Čital sem naznanilo predsednika V. Cankarja, da vsak član naj se prijavi pri svojem društvu, kateri ne more radi stavke plačevati assessmenta in ki se želi biti član Slovenske narodne podporne jednote.

Veselo novo leto vsemu članstvu SNPJ! — Martin Kosič, član društva št. 427.

Poklunan samomor rojaka.

Virginia, Minn. — Karl Bach, znani rojak, ki je svojočasno poročil bogato Trampusevo vdovo in potem razpisal njeno premoženje, se je hotel pred nekaj dnevi — v božičnem tednu — usmrtiti. Sunil se je z nočem v vrat. Odpeljali so ga v bolnišnico, kjer morda okreva.

Bach se je malo prej vrnil iz Elyja, kjer je njegova prijateljica, mrs. Elizabeta Smrekar, tudi svojočasno bogata vdova — izvršila samomor 16. decembra. Dne 20. decembra zvečer je stopil v stanovanje Jos. Spreitzerja silno krvavec iz široke rane v vratu. Sprva je molčal, da ga je nekdo drugi napadel, nato pa je priznal, da se je zabodel sam. To je storil zunaj na cesti, ko je stopil iz busa, v katerem se je pripeljal v Virginijo.

Znanci pravijo, da ga je njegovo finančno stanje pritiralo do tega. Bach je imel viharo življenje, odkar se je pred mnogimi leti kot še mlad fant poročil z bogato vdovo pok. Trampusa v Evelethu. Stara žena mu je kmalu umrla in potem je živel kot baron in razburjal javnost ter sodišča s svojimi romančki in eskapadami vse dotlej, dokler ni zmanjkalo po ženi podedovanih tisočakov. Neka mlada ženska je iztožila od njega \$15,000, ker je prelomil obljubo poroke. Pozneje je bila odškodnina znižana na \$6,000, ampak ta pravda ga je stala lepe tisočake. Bile so še druge afe-re. Zadnja se je zaključila na Elyju, kjer si je Elizabeta Smrekar končala življenje. Bach je zdaj star 43 let. — Poročeval.

Stoletna starost

pride še to stoletje

Človek ne bo nikoli neumrlj. Kajti možganske celice ne bodo večno živele, pravi učitelj.

Battle Creek, Mich. — Predno zatone dvajseto stoletje, bo znano dosega, da bo lahko vsak človek živel sto let, lahko tudi več, ampak smrt človeka kot posameznika ne bo premagana.

Tako je dejal 3. t. m. dr. Eugene L. Fiske, medicinski direktor Life Extension Instituta na tretji konferenci za izboljšanje človeškega rodu, ki se je vršila v tem mestu. Dr. Fiske je rekel, da v bodočnosti ne bo meje starosti človeka, ali smrt posameznika mora enkrat priti, in sicer iz razloga, ker stanice možganov niso neumrlj. Možgani, središče inteligentnosti, zahtevajo kazen smrti za vsako bitje, ki jih ima. Nižji živi organizmi, kot na primer ameba, so neumrlj; množe se z delitvijo (vsaka žival se razdeli na dvoje, polovica apet na dvoje in tako dalje v neskončnost) in žive večno. Toda ti organizmi so samo ena stanica. Stanice človeka so tudi v stanju živeti večno, ampak sok, v katerem se nahajajo, se posuši. To pa ne velja za možganske stanice, ki morajo poginiti in za seboj potegniti v smrt tudi ostalo organizacijo stanice.

Agitirajte za "Prosveto"!

Ivan Mahk:

OPAZOVANJA

Telesna sužnost.

Kratka vest se glasi, da 250,000 zamorskih sužnjev v Sierra Leonu dobilo svobodo z vsem letom. Sierra Leone je žela na zapadnem bregu Afrike pod protektoratom Velike Britanije.

Vest je vsekakor presenečajoča, ki je verjel, da več telesne sužnosti na krščanskem svetu, odkar je Lincoln svobodil zamorce na krščanskem jugu demokratične ameriške republike. Pa pride brzaka in pove, da je bilo 250,000 sužnjev še zadnji dan leta 1927 v deželi, ki je pod protektoratom krščanske Velike Britanije, one Britanije, ki se trudi, da osreči Kitajce druge barbare in nevernik krščansko civilizacijo! Le reči!

Včasih smo — še v stari minini, sedeč na zapečku — tati lepe storije, ki so se in novale zgodovina. Danes vemo, da je to bila grupa lepih pralij za velike otroke, ki se brijejo, če nočejo imeti brade. V dotični zgodovini sveta — kateri je bilo toliko zgodovinskih kolikor je v katoličnem astro-miji — je bilo rečeno, da je članstvo odpravilo telesno sužnost. Otroci, mali in veliki, smo svedo verjeli.

Paganski Rim je bil poln sužnjev, a ko se je Rim pokristil, so sužnji in gospodari stali bratje v Kristu in skupaj v nebesa. Tako je bilo. Takrat je bilo konec suženstva na svetu in poslej sta vladala na krščanski zemlji največje bratstvo in svoboda. Kako lepo je bilo vse to na kano!

Kasneje smo pa začeli čudne reči. Krščanska svoboda, ki je oblagodarila svet v tem stoletju, je bila vseh lik le v knjigah za male in velike otroke. Izvedeli smo se v Medtem ko so "svobodne ljudje" v pravljico, da je svet apostol Pavel vodil boj za svobodo sužnjev v Mali Aziji v 1. stoletju, so pripovedovali sužnjem v Ameriki v drugi polovici devetnajstega stoletja, je suženstvo potrebno krščanski civilizaciji in sam svet velj je krotiti sužnje svoja sa z besedami: "Sužnji, bodi pokorni svojim gospodarjem!"

Kljub vsem lepim pesmim o "dviganju človeštva iz niš" je suženstvo še danes na svetu celo prvotna forma sužnosti, lesna, se še potika po temnih tih Afrike in Azije. Druga ma tlačanstva, tudi še živim mnogih delih sveta. Tretja ma: mezna sužnost pa postaja v splošnem povsod, kjer sta rešji formi že odpadli.

V prvi formi je delavec rektno gospodarstva lastnina drugi formi je gospodar lastne zemlje, katero obdeluje, podnik tlačan; v tretji formi je spodar lastnik tovarne, rudnika ali česar koli, kar daje kruha javcu. Bistvene razlike ni. Če torej čitamo, da je še v raj robotovalo 250,000 zamcev v Sierra Leonu, tedaj to meni, da je 250,000 zamcev stopilo v štadij nove sužnosti tlačanske in deloma mezne.

Ker si zdaj domišljajo, da sploh kaj mislijo — da so sužnjski, bodo toliko boljši sužnjski nove vrste!

Štirje grafterji v Rusiji morajo umreti.

Moskva, 4. jan. — Sovjetski sodišče je večerj obsodilo štirje moške na smrt in sedem drugih v zapor radi korupcije. Med sojenici na smrt sta dva sovska uradnika, in sicer Poljak komercialni direktor žitnega oddelka državne banke in njegov pomočnik Telesnin, ki je bila poznana krivica, da je prešla podkupnino od pri-nih trgovcev. Ostali oboje so privatni trgovci, ki so gojili državo.

Kongres spet zboruje.

Washington, D. C. — Kongres se je vrnil s počitnic 4. januarja in delo, ki je bilo odloeno pred božičem, se zdaj g-ljuje. Preiskava v senatu g-Hearstovih "mehičkih dokum-tov" se je obnovila.

